

19 липня

ПЕРШИЙ ПРЕМ'ЄР ДИРЕКТОРІЇ

*До 140-річчя з дня народження
Володимира Мусійовича Чехівського*

Володимир Мусійович Чехівський народився 19 липня 1876 році в селі Горохуватка Київського повіту в священницькій родині. За сімейною традицією він отримав богословську освіту – спершу в семінарії, а згодом в Київській духовній академії. В 1900 р. Чехівський здобуває ступінь магістра й починає працювати інспектором в Кам'янець-Подільській семінарії (1901–1904), Київській духовній семінарії (1904–1905), учителем в Черкасах (1905–1906).

Політичну діяльність розпочав як член гуртка українських соціал-демократів «драгоманівців» ще в 1897 р. під час навчання в Київській духовній академії. З 1900 р. Чехівський був членом РУПу (Революційної української партії), згодом УСДРП (Української соціал-демократичної робітничої партії), що виникла в 1905 році з РУПу. Окрім Чехівського, до неї входили відомі діячі: Петлюра, Винниченко, Мартос та інші.

Працюючи в Кам'янець-Подільському В.Чехівський брав активну участь в українському національному відродженні, пов'язуючи духовно-просвітницьку діяльність з національно-культурними традиціями та історією українського народу, піднімав його дух, свідомість і соціальну активність. В 1905 р. у місті вже був досить значний гурт старшого і молодшого покоління українців, серед них Є.Сіцинський, К.Солуха, В.Чехівський та інші, які продовжуючи традиції Старих Громад, самовіддано стверджували своє національне буття за допомогою знань, освіти і науки. Ці українські патріоти скориставшись свободами революційних років і об'єднавши кращі сили місцевої інтелігенції, заснували подільське товариство «Просвіта». Завдяки активній позиції Є.Сіцинського, Священний Синод дозволив в семінарії, як необов'язковий предмет, "Історію української літератури та історію України і Поділля". І викладати його почав В.Чехівський.

Важливою віхою у політичній діяльності В.Чехівського

було обрання його в 1906 р. депутатом 1-ї Державної думи Росії, після розпуску якої його на рік за участь в українському національному русі заслали у Вологодську губернію. Після відбуття заслання, В.Чехівський переїхав до Одеси, де поринув у громадсько-політичне життя міста, працював у гімназії, комерційних і технічних училищах, віддаючи найбільше сил і часу праці в українській громаді міста, в “Просвіті”, був редактором газети “Українське слово” до 1917 р.

В березні 1917 р. В.Чехівський, як член ЦК УСДРП, очолив її Одеський міський комітет, у квітні - представляв у Києві українську громаду на Всеукраїнському національному конгресі, де був обраний до складу Української Центральної Ради від Одеси. Наприкінці 1917 р. він переїздить до Києва, де приймає активну участь в громадсько-політичному житті міста. Після підписання УНР на початку 1918 р. мирного Брестського договору В.Чехівський різко засудив політику УЦР, особливо її рішення щодо введення в Україну австро-німецького війська. Газета українських соціалістів-федералістів “Нова Рада” навіть звинуватила його у зраді національних інтересів.

За гетьманату В.Чехівський працював в Українському національному союзі і як голова Українського військового революційного комітету у Києві в ніч з 13 на 14 грудня 1918 року організував виступ проти гетьманського уряду. 15 грудня УВРК повідомив про відновлення «волею народу» Української Народної Республіки і перехід влади до “народного уряду республіканської Директорії”, яка 19 грудня проголосила себе верховною владою в УНР і призначила 26 грудня В.Чехівського, як чільного діяча національно-визвольного руху, головою Ради народних міністрів і міністром закордонних справ.

Багато українських діячів були незадоволені надто лівими політичними поглядами В.Чехівського, який вважав можливим об'єднання соціальної програми більшовиків з національною програмою УСДРП і створення на цій основі засад для розбудови самостійної Української республіки. Його, як людину лівих переконань, обмежили у формуванні уряду, куди ввійшли 6 членів УСДРП, 5 українських есерів, 2 соціал-федераліста, 3 соціалісти-самостійники та 2 позапартійних. За національним складом уряд В.Чехівського був суцільно українським, за

винятком міністра в єврейських справах. Один з наступних прем'єрів УНР І.Мазепа характеризував цей уряд як велику коаліцію українських сил. Діяльність Чехівського на посаді голови Ради міністрів оцінюється неодноково. З одного боку, саме за його прем'єрства було ухвалено відомий Акт Злуки, започатковано аграрну реформу, налагоджено міжнародні зв'язки тощо. З іншого боку, саме в цей період шалений наступ більшовиків витіснив Директорію аж на Поділля, її становище погіршилося й через присутність іноземних військ Антанти на Півдні. Чехівський, який був явним противником зближення із силами Антанти, зрештою опинився в меншості і в середині лютого 1919 р. покинув посаду. Його позиція була достатньо зрозумілою на той час: Антанта, яка перебувала на українських землях задля підтримки сил Денікіна, сприймала УНР у першу чергу як колишнього союзника Німеччини, тому неохоче йшла на контакт і висувала тверді умови, тож союз із нею видавався достатньо примарним. Після незгоди щодо взаємодії з Антантою вся УСДРП покинула Директорію.

14-30 жовтня 1921 р. на I-му Церковному Соборі виникла Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ) на чолі з митрополитом В.Липківським і В.Чехівський стає його радником та головою ідеологічної комісії, “благовісником” Всеукраїнської Православної Церковної Ради, організатором у Києві Пастирських курсів. Після встановлення більшовицької влади розпочався небачений за масштабами і жорстокістю антирелігійний терор. Влада переслідувала й репресувала священнослужителів і віруючих усіх релігійних конфесій, руйнувала храми, грабувала культові цінності. В резолюції політбюро ЦК КП(б)У від 28 травня 1921 р. “Про автокефальну церкву на Україні” вона розглядалася як націоналістична, контрреволюційна. В 1922-1924 рр. Чехівського як церковного діяча усунули від викладання у Київських медичному та політехнічному інститутах, сільськогосподарському науковому комітеті. Для утримання родини він перекладав з російської на українську мову, з чого і жив аж до свого арешту в 1929 р.

Як вчений В.Чехівський написав численні богословські та науково-історичні праці, серед них «Киевский митрополит Гавриил Банулеско-Бодони. 1799-1808», «Борьба чехів за волю і правду в часи Гуса», «Кому служить церковне панство на Україні», «Основи визволення церкви з-під влади князів тьми», «Церковне панство на Україні», «За Церкву, Христову громаду, проти царства тьми» та десятки інших. Ряд праць опублікував під псевдонімом «Ілля Братерський».

Під час сфальсифікованого політичного процесу Спілки визволення України (Харків, 1930) влада звинувачувала УАПЦ як повстанську армію, було засуджено більшу частину української еліти - вчених, письменників, колишніх військових, духовенства тощо. В.Чехівського 19 квітня 1930 р. засудили до розстрілу, але потім вирок замінили 10 роками суворої ізоляції. Відбував ув'язнення в Харківському та Ярославському політизоляторах, 1933 - відправлений на Соловки. 3-го листопада 1937 р. за вироком трійки УНКВС Ленінградської області В.Чехівський був розстріляний в карельському урочищі Сандармох разом з великою групою української інтелігенції.

На всіх етапах громадсько-політичної діяльності Володимир Чехівський величезного значення надавав справі збереження й розвитку національної культури українського народу. Не випадково керований ним уряд ще наприкінці 1918 р. розглянув питання про утримання особового складу університетів, про штати Державної академії мистецтв. 1 січня 1919 р. РНМ схвалила, а Директорія затвердила "Закон про державну мову Української Народної Республіки", підписаний особисто прем'єром. Того ж дня з'явився вироблений за його ініціативи закон про Українську автокефальну православну церкву. 8 січня 1919 р. РНМ по доповіді В.Чехівського прийняла законопроект про створення національної бібліотеки УНР, 17 січня – про утворення у Києві Головної книжкової палати.

Характеризуючи В.Чехівського як державного діяча, О.Шульгін писав: "На чолі Міністерства стояла на початку 1919 року просто свята по вдачі людина. В.Чехівський - щирий українець і добра людина". Вболіваючи за долю України, він не емігрував, а назавжди залишився її вірним сином.

Віталій Міхалевський

Про В.М.Чехівського

1. Грищенко А. Перший прем'єр Директорії //Урядовий кур'єр. - 2004. - № 223. - 23 листопада.
2. Преловська І.М. Доля Благовісника //Старожитності. - К., 1995. - Ч. 5-6 (72-73). - С. 24-25.
3. Приходько В. Під сонцем Поділля. Спогади. Ч.1.Вид. 4-е. - Нью-Йорк-Мюнхен, 1967. - 184 с.
4. Слободянюк П. Українська церква: історія руїни і відродження. – Хмельницький, 2000. – 266 с.
5. Собчинська М. Реформа школи в Українській Народній Республіці (1917-1920рр.)//Наукові праці історичного факультету. - Кам'янець-Подільський, 1995. - Т.1. - С. 143-158.
6. Трембіцький А. До біографії Володимира Чехівського - чільного діяча Подільської «Просвіти» //«Просвіта» в духовно-культурному піднесенні України»: Зб. наук. праць / За ред. В.П. Мацька. - Хмельницький, 2005. - С. 200-211.
7. Чехівський Володимир Мойсейович // В кн. Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради. Біографічний довідник. - К., 1998. - С. 181-182.